

УДК 342.72/.73

Васильченко С.А.

студ. гр. Ю-111 НУ «Запорізька політехніка»

КОНСТИТУЦІЙНІ ПРАВА, СВОБОДИ ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В ЕСТОНІЇ

Тема конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Естонії, інших європейських країнах потребує необхідного наукового дослідження в практичному аспекті. Це пов'язано зокрема з воєнно-політичними подіями в Україні 2022 року, що зумовили нагальну потребу у багатьох наших громадян виїхати за кордон. Зміна їх правового статусу, перш за все, новий стан із правами та свободами за межами своєї країни суттєво актуалізує цю проблему.

Відносно «прав і свобод», слід зазначити, що нерідко поруч з терміном «права людини» використовують термін «основні права», котрий позначає категорію прав, які не стосуються стану громадянства індивіда. Другий розділ Конституції Естонської Республіки визначає основні права, свободи та обов'язки [1]. Перераховані там положення рівною мірою поширюються як на громадян Естонії, так і на громадян іноземних держав та осіб без громадянства, що перебувають в Естонії, тобто і на українських переселенців, яких на кінець березня 2023 року в цій країні було 44400 [2].

Конституція Естонії містить кілька видів прав: особисті, політичні, соціально-економічні і культурні права. Досить чисельними є особисті права і свободи, які можна умовно розподілити на дві основні групи: права і свободи, що захищають людину від сваволі з боку інших осіб; права і свободи, що захищають людину від сваволі з боку держави. До першої групи конституційно закріплених прав та свобод належать: право на життя (ст.16); право на захист доброго ім'я (ст. 17); право на опір насильству, яким передбачено, що ніхто проти його волі не може бути підданий ні медичним, ні науковим експериментам (ст. 18); право на свободу самовираження (ст. 19); право на свободу та недоторканість особи (ст. 20); право на рівність всіх перед законом. Особливістю останньої норми є те, що вона передбачає покарання по закону навіть розпалювання ненависті, насильства і дискримінації між верствами суспільства (ст.12) [1, с.29].

Другу групу складають права та свободи, що захищають людину від сваволі з боку держави. Серед них слід відзначити право на відшкодування моральної та матеріальної шкоди, протиправно заподіяної йому ким би то не було (ст. 25), захист і недоторканість особистого та сімейного життя, коли державні установи, місцеве самоврядування та їх посадові особи не мають права втручатися в чийсь сімейну і приватне життя (ст. 26), недоторканість житла (ст. 33), право на недоторканість власності (ст. 32), одним з найважливіших особистих прав є вільний вибір місця проживання та перебування (ст.34), право на таємницю повідомлень (ст.43) тощо.

В Естонській Республіці активно йде боротьба з бідністю, що дозволяє громадянам мати право на допомогу з боку держави по старості, непрацездатності, втрати годувальника та бідності. Держава організовує професійне навчання і надає допомогу в працевлаштуванні особам, які перебувають у пошуку роботи (ст. 29). Відповідно до ідей «правової держави» і «правління права» держава не тільки зобов'язана дотримуватися своїх власних законів, але і не може допускати яких-небудь актів сваволі по відношенню до своїх громадян.

Особливістю конституційних прав, свобод та обов'язків в Естонії є те, що їх дія поширюються й на юридичних осіб настільки, наскільки це узгоджується з загальними цілями юридичних осіб та сутністю таких прав, свобод і обов'язків. Конституцією встановлені й гарантії дотримання та захисту зазначених прав та свобод: кожен має право на захист з боку держави і закону, Естонська держава також захищає своїх громадян в іноземних державах. Забезпечення прав і свобод в Естонії є обов'язком влади різних рівнів. Кожен може при розгляді своєї судової

справи вимагати визнання будь-якого відносного до цієї справи закону, іншого правового акта чи дії, що не відповідає Конституції.

Окрім прав та свобод громадяни, іноземці та особи без громадянства, що на законних підставах перебувають на території Естонії, мають конституційні обов'язки (ст.53–55). До таких обов'язків перед державою віднесено: дбайливе ставлення до життєвого та природного середовища та відшкодування збитку, нанесеного їм навколишньому середовищу; громадяни Естонії повинні бути вірними конституційному ладу та нести військову повинність; громадяни інших держав та особи без громадянства зобов'язані дотримуватися та поважати конституційний лад Естонії.

Таким чином, всі, хто на законних підставах перебуває на території Естонської Республіки має та може користуватись конституційно закріпленими та охоронюваними від свавілля інших осіб та держави правами та свободами, що не порушують інтереси індивіда. А також зазначені категорії осіб мають виконувати покладені на них обов'язки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція (Основний закон) Естонської Республіки. *Бостан С.К. Конституції постсоціалістичних країн Європейського Союзу : хрестоматія*. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка, 2019. С. 27–64.

2. Данні Верховного комісара ООН з прав біженців.
URL: <https://data.unhcr.org/f>